UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Magister

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

POLYANTHEÆ NOVÆ LIBER XI.

M.

Magia.

¶ DEFINITIO ET ETYMOL.

MAGIA, Græcè μαγεία. Hebraicè *Chaſchaph*, à verbo *Chiſchſcheph* faſcinauit, faſcinis vſus eſt. *Michaſchſcheph*, magus, augur, haruſpex, *Deut*.18.10. *Cchaſchſchaphim*, haruſpices, faſcinatores, *Ierem*. 27.8.

Magia vox eſt Perſica, quam veteres pro ſapientia & perfecta rerum naturalium cognitione vt plurimum accipiebant. Vnde & Magi, ſeu ſapientes ab illis appellati ſunt, quos Græci vocant Philoſophos. De veteribus Magis ſeu ſapientibus Perſarum multa tradunt Theologi, qui Matthæi Euangeliſtæ, *cap*.1. *v*.1. interpretati ſunt. Duplex tamen traditur magiæ ſpecies: quarum altera, quam iam diximus, nihil aliud eſt, quam naturalis philoſophiæ ſumma & perfecta cognitio, quam Pythagoras, Plato, Empedocles, cæterique inter philoſophos præſtantiſſimi: velut ſanctiorem quandam diſciplinam, indefatigabili ſtudio, longinquiſque peregrinationibus conquiſiuerunt. Altera, quam Goetiam, vel Theiergiam vocant, dæmonum inuocatione, infandiſque incantationibus conſtat, quam & leges omnes execrantur, & Plinius artem inteſtabilem vocat, irritam & inanem: noſtri magicas præſtigias vocant, eo quod rerum veritatem ementiantur, mentes hominum fallaciis præſtringentes. Huius plures ſpecies proponit & refellit Peucerus commentario de variis diuinationum generibus, Vide *Incantatio*.

Magi, id eſt, diuini non conſulendi, *Leuit*.19.31.& 20.6.

Magi Pharaonis virgas ſuas in colubros mutant, *Exod*. 7.12. ranas ſuper terram educunt, 8.7. educere cinipĥes non poſſunt, *v*. 18. Digitum Dei, id eſt, virtutem Dei in Moyſe & Aarone operari agnoſcunt, *v*.19. duo eorum à Paulo commemorantur, & nominibus ſuis appellantur, 2.*Tim*.3.*v*.8. Magi & Arioli à Saule ſublati, 2.*Sam*. 28.*v*.3.

Magi Perſæ, id eſt, Sapientes Chriſtum adoraturi veniunt, *Matthæi* 2.1.

¶ PHLOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

Magia, facultas quædam Græcis viſa eſt, poteſtatis plurimæ compos. tradunt enim, eam eſſe extremam ſacerdotii portionem, affert enim viſa quædam ſæpius in aſpectum falſo diuinitatem aliquam præferentem. Hæc facultas perſcrutatur vniuſcuiuſque ſub luna rei genitæ naturam: & inſtructa eſt Magia plurimum aſtronomica facultate, & plurima per ipſam peragit. *Mich. Pſell. de dæmon*.

Vaniſſimi cuiuſque Magia eſt ludibrium. *Curtius lib*. 5.

Magia ars eſt Diis immortalibus accepta colendi eos, & venerandi, prognata, pia & diuini ſciens: nec vlli inter Perſas conceſſum eſt Magum eſſe, haud magis, quam regnare. *Apul. in Apol*. 1.

Magia, quæ naturæ limites non excedit, non eſt damnanda. *Io. Fr. Pic. Mir. de præ. lib*.9.*c*.2.

¶ SIMILITVDO.

Chryſoſtomi. Si quis medicus eſt, potionemq; dat, accipienda eſt, nec curioſe inquirendum, qualis, ſed habenda, vti ſanitati conducens. Si veneficus eſt, magus, incantator, non modo non inquirendum, qualis ſit, ſed etiam vox fugienda, vtpote lethifera, *De fato ſerm*.7.

Magiſter.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

MAGISTER, Græcè διδάσκαλος,ȣ,ὁ, dicitur. Et is appellatur, qui alicuius rei præ cæteris curam gerit, *ſecundum Hoſtienſem*. Hebr. *Moreh*, à verbo *Iareh*, reueritus eſt, Solent enim di[...] li ſuos reuereri præceptores & magiſtros. 2. *Melammeh*, [...] *Lamadh*, didicit, perdidicit, eruditus fuit. Hinc Eſaias dicit [...] *v*.4. Dominus Deus dedit mihi leſchon limmudim, lingua[...] ditorum, ſeu Magiſtrorum, id eſt, purè cum authoritate & [...] docentium: id quod propriè ad Meſſiam, Eccleſiæ Dei [...] vnicum magiſtrum Euangeliſtæ referunt.

Magiſtri propriè dicuntur artium præceptores: transfer[...] men hoc nomen ad omnes, quibus præcipua cura rerum in[...] Dicuntur autem vel à mouendo, vel monſtrando, vel quod [...] cæteris poſſint, vel quod magis quam cæteri diligentiam & [...] dinem rebus, quibus præſunt, debent. A magiſter *magiſtro* [...] moderor, guberno: & *magiſterium*, quod nonnulli pro ipſa [...] ſtri dignitate vſurpant.

¶ LOCI BIBLICI.

Magiſtri, pro iis, qui ius rigidæ cenſuræ in alios vſurpant, [...] nantur, *Iacob*.3.1. Magiſtri mendaces quales, 2.*Pet*.2.1.

Magiſter noſter Chriſtus ſolus. *Matth*.23.10. *Ioan*.13.13.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Vos autem nolite vocari Rabbi: vnus eſt enim magiſter [...] omnes autem vos fratres eſtis. Nec vocemini magiſtri, quia ma[...] ſter veſter vnus eſt Chriſtus. *Matth*. 23.

Nolite plures magiſtri fieri, fratres mei, ſcientes, quoniam [...] iudicium ſumitis. *Iacob*.3.

¶ PATRVM SENTENTIAE.

Periculoſum eſt magiſterium: diſcipulatus ſecurus eſt: [...] Pſalm. Auditui meo dabis gaudium & lætitiam. Securior eſt [...] verbi auditor, quam verbi prolator. *Aug. in quodam ſerm*.

Nihil eſt fœdius præceptore furioſo, qui cum debeat eſſe [...] ſuetus & humilis ad omnes, ex diuerſo, toruo vultu, treme[...] labiis, rugata fronte, effrenatis conuitiis, facie inter ruborem & [...] lorem variata, clamore proſtrepitat, errantes non tam à bono [...] hit, quam ad malum ſua ſæuitia præcipitat. *Hier. in epiſt. ad Tr*[...]

Magiſter probæ ætatis & vitæ, eruditioniſque diligendus eſt [...] puto erubeſcit doctus vir illud facere in propinqua vel nobili [...] ne, quod fecit Ariſtoteles in Philippo filio, vt ipſa librorum [...] te initia monſtraret literarum. Non ſunt contemnenda qua[...] ua, ſine quibus conſtare magna non poſſunt. *idem epiſt*. 89.

Sunt plerique, qui dum metiri ſe neſciunt, quæ non didicerunt docere concupiſcunt: qui pondus magiſterii tanto leuius æ[...] mant, quanto vim magnitudinis illius ignorant. *Gregorius in Pro[...]log. paſtor*.

Melius eſt obedire Deo, quam hominibus, & ipſis melius magiſtris, quam diſcipulis. Porro in magiſtris, melius noſtris quam [...] traneis. Quibus autem melius conſtat obedire, ipſis procul d[...] non obedire eſt deteſtabilius. *Bern. de præcept. & diſpen*.

Magiſtrum vocat, cuius non vult eſſe diſcipulus: de manda[...] magno interrogat, qui nec minimum ſeruat. *Chryſoſt. in Matt*[...] *cap*. 22.

Principium diſciplinæ humilitas eſt: cuius cum multa ſint [...] cumenta, hæc tria præcipuè ad lectorem vel auditorem pertine[...] Primum, vt nullam ſcientiam, nullam ſcripturam vilem teneat. [...] cundum, vt à nemine diſcedere erubeſcat. Tertium, vt cum ſcien[...] tiam adeptus fuerit, cæteros non contemnat. *Hugo in didaſcalic*[...] *lib*.1.

Nulla res diſcipulo eſt ita pernicioſa, ſicut vita magiſtri con[...] melioſa. *Boet. de diſciplina ſchol*.

Magiſter eſt eruditus, prius diſcat quam doceat, ſit manſuetus, prout opportunum eſt: rigidus, vt lites diſſoluat, oblatrantes re[...] mordeat, obloquentes reprimat, proteruientes caſtiget: debet item eſſe diligens: nam ſicut in vnoquoque opere mater conſtantia in[...] uenitur, ita vniuerſæ doctrinæ nouerca negligentia. *idem ibid*.

Magiſter ſit in ſermone verax, in iudicando iuſtus, in conſilio prouidus, in commiſſo fidelis, conſtans in vultu, pius aſpectu, virtutibus inſignis, bonitate laudabilis. *ibid*.

Miſerum eſt eum eſſe magiſtrum, qui nunquam nouit ſe eſſe diſcipulum. *ibid*.

¶ Porri-

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Iuuenalis Satyra 7.

Scire volunt omnes, mercedem ſoluere nemo.
Mercedem appellas? quid enim ſcio? culpa docentis
Scilicet arguitur, quod læua in parte mamillæ
Nil ſalit Arcadico iuueni.

Ibidem.

Hos inter ſumptus ſeſtertia Quintiliano
Vt multum duo ſufficient: res nulla minoris
Conſtabit patri, quam filius.

Ibidem.

Tenuit multos vanæ ſteriliſq́ue cathedræ.

Ibidem.

Dij maiorum umbris tenuem, & ſine pondere terram
Spirantesq́ue crocos, & in vrna perpetuum ver,
Qui præceptorem ſancti voluere parentis
Eſſe loco.

Ibidem.

Rara tamen merces, quæ cognitione tribuni
Non egeat, ſed vos ſæuas imponite leges:
Vt præceptori verborum regula conſtet,
Vt legat hiſtorias, authores nouerit omnes,
Tanquam vngues, digitosq́ue ſuos, vt forte rogatus:
Dum petit aut thermas, aut Phœbi balnea dicat
Nutricem Anchiſæ, nomen patriamq́ue nouercæ
Archemori dicat, quod Aceſtes vixerit annos,
Quot Siculis Phrygibus vini donauerit vnas.

¶ PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

De Magiſterio. DIAL. XLV.

Franciſci Petrarchæ.

GAV.

[Iam] magiſterio inſignitus ſum. R. Mallem fateor diſciplina, ma[giſtro] enim indiſciplinato & rudi, nihil eſt turpius. G. Magiſter ex [diſcipul]o factus ſum. R. Vt magiſter digne ſis, non niſi diſcipulus me[rito], obſequentem atq; humilem te, docilemq́; præbueris oportet, [ſi n]on aberraſti in via, quæ ad magiſterium ducebat, & ſi nō igno[ras qu]oſdam ſine magiſtro ad ſcientiæ gradum altiſſimum con[ſcen]diſſe, idq; de ſeipſis viros magni nominis prædicaſſe, literiſque [man]daſſe: Sed his labor, & ingenium, & diſcendi ardor, & intentio, [aſſi]duitas, & perſeuerantia pro magiſtro fuit, nec internus in ſi[lenti]o magiſter defuit. At nunc mihi de communibus ſermo eſt. [G.] Magiſter dicor. R. Multis, ne magiſtri veri eſſent, magiſterii fal[ſu]m nomen obſtitit, dumq́; de ſe plus omnibus quam ſibi, dumq́; [qu]od dicebantur, ſed non erant, eſſe crediderunt, quod eſſe pote[rant] non fuerunt. G. Magiſterio clarus ſum. R. Vidiſti vini acidi ta[bern]am picturis aut floribus vernis inſignem, vbi ſitiens viator fal[litur]. Sed nunquid & caupo ſuis fallitur artibus? ſunt certè ali[qui ſi]c fallaciis aſſuefacti, vt longo vſu fallendi alios ad extremum, [ſe f]allere incipiant, quodque diu ſuaſere aliis, aliquando perſua[deant] ſibi, & quod falſum ſciuerint, verum credant. Tu, vt libet, ma[giſte]rio gloriare, quod ſi digno obtigit, nihil noui, ſin indigno, duo [m]ala ſecū attulit, vt diſcere pudeat, & notior ignorantia tua ſit.

[Ma]gis homines oculis quam auribus credunt: longum enim iter [eſt per] præcepta, efficax & breue per exempla. Zenonem enim Clean[the]s non expreſſiſſet, ſi tantum eum audiuiſſet: obſeruaui illum, vt [ſi ad no]rmam viueret. *Seneca in epiſt.*

[Multum] egerunt, qui ante nos fuerunt, ſed non peregerunt: ſu[ſpi]ciendi tamen ſunt, & ritu deorum colendi. Quam venerationem [pr]æceptoribus meis debeo, eandem illis præceptoribus generis hu[ma]ni, a quibus tanti boni initia fluxerunt. Si conſulem videro, aut [præ]torem, omnia quibus honor haberi ſolet, faciam, equo deſiliam, [caput] adaperiam, ſemita cedam. Quid ergo? Marc. Catonem & Læ[liu]m ſapientem, & Socratem cum Platone in animum meum ſine [di]gnitate ſumma recipiam? Ego illos veneror & tantis nominibus [ſe]mper aſſurgo. *idem epiſt.* 65.

[Ma]giſtris, diis, & parentibus non poteſt reddi æquiuolens. *Ariſt.* *lib. Ethic.*

Docentes alios mentiri non debent. *Idem libr. de Morte & pomo.*

Vide Doctrina.

Magiſtratus.

¶ DEFINITIO ET ETYMOL.

MAGISTRATVS, οἱ πολιτευόμενοι, dicuntur homines in dignitate aliqua ciuili & Reipublicæ adminiſtrationem ſpectante conſtituti, titulis honorificis à Deo ipſo in libris ſacris inſigniti. Nam vocantur *Elohim*, i. Dii, Pſal. 82. &c. *Sarim*, principes: *Zekenim*, Seniores: & *Seghanim*, magnates: *Schoterim*, Præfecti, duces. In nouo teſtamento Reges, Principes, magiſtratus, duces, Gubernatores, præfecti, &c. Alii præterea titulis placidis & officii eos monentibus paſſim inſigniuntur. Nam dicti ſunt patres, paſtores populorum, benefici, iudices, afflictorum tutores, procuratores boni publici. Deniq; quicquid ad diuinæ iuſtitiæ miſericordiæque conſiderationem refertur apud Prophetas & Apoſtolos, id analogicè referri poteſt ad pios & iuſtos magiſtratus, qui vncti & ſerui Dei, dominationes, poteſtates, &c. nominantur.

¶ LOCI BIBLICI.

Magiſtratus auari, qui noxii, *Prou.* 29. 4. Magiſtratui etiam profano parendum, *Ierem.* 29. 8. *Matth.* 17. 27. & 22. 21. & 23. 3. *Luc.* 20. 25. *Rom.* 13. 1. *Tit.* 3. 1. 1. *Pet.* 2. 13. ſuo tamen Omnipotenti Deo ſeruato illibato honore, *Dan.* 3. *v.* 14. 15. 16. 17. 18. & 6. *v.* 7. 9. 10. *Act.* 4. 9. & 5. 29. Magiſtratus Deum timentes, *Exod.* 18. 25. *Deut.* 1. 15. Impii, *Prou.* 29. *v.* 8. 10. 12. Magiſtratibus non detrahendum, *Exod.* 22. 28. parendum, *Rom.* 13. 1. & *c. Tit.* 3. 1. 1. *Pet.* 2. *v.* 13. Magiſtratui tributum ſoluit Chriſtus, *Matth.* 17. 24.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Verinus.

Quo magis eſt abies procera euertitur Euris:
Culmina, non valles, fulmina torta petunt.
Quo maior ciuis maior ſolet eſſe ruina:
Magnaq́ue liuorem gloria ſæpe parit.

¶ PHILOSOPHORVM PLACITA.

Magiſtratus ad hoc conſtituti aſſumere debent fœtus, qui educuntur, tum mulierum, tum virorum, ſiue amborum, nam communes erunt & mulieribus. & viris magiſtratus. *Plato de Republica, dial.* 5.

Magiſtratus ineptos bene præparata ciuitate legibus præficere non ſolum, nihil aliud quam ingens riſus orietur, ſed etiam detrimenta & damna longe maxima ciuitatibus ex ipſis euenient. *Plato de leg. dial.* 6.

Magiſtratus cuſtodis legum non duret amplius, quam viginti annis, ad quem non infra quinquageſimum accedat, ſed ſi quinquaginta annis electus fuerit, non duret niſi per decem annnos. *idem ibid.*

Magiſtratum oportet eſſe in ciuitate, cui cura ſit populum conſilio præuenire, ne otioſus ſit. *Ariſt. polit.* 4. *c.* 15.

Magiſtratuum conſideratio in tres fit partes, prima, qui ſunt magiſtratus, qui conſtituunt: alia, ex quibus conſtituuntur: tertia, per quem modum. *idem ibid.*

Magiſtratus non prudentes tantum, ſed benignos eſſe oportet.

Perinde periculoſum eſt, vt inſanienti gladium, ſic improbo viro magiſtratum committere. *Pythagor. apud Stob.*

Equidem & iſtud magnum argumentum eſſe virtutis in principe opinor, ſi ſubditi libenter ipſum ſequantur, & in periculis vnà perſeuerent. *Xenoph.*

Qui nauem gubernant, aliena voce iuſſuque vtuntur: ſed qui Rempublic. adminiſtrant, in ſeip ſis ſapientiam habeant oportet, vt non ſit opus aliena voce. *Plut.*

Vbi præſes fuerit Philoſophus, ibi ciuitas erit felix. *Ariſtot. Rhethoric.* 2.

Ars gubernandi ciuitates, principatum tenet in omnibus artibus. *idem Ethic.* 2.

Naturaliter regens dignior eſt regnó.

Melius eſt ciuitatem regi à viro optimo, quam à lege optima. *Politic.* 1. & 3.

Non populus cauſa gubernatoris, ſed gubernator cauſa populi fit. *Plat apud Volat.*

Magiſtratus lex eſt loquens. *Cic.* 3. *de legib.*

Magiſtratibus opus eſt, ſine quorum prudentia ac diligentia ciuitas eſſe non poteſt, quorum deſcriptione omnis Reipubl. moderatio continetur: neque iis ſolum præſcribendus eſt imperandi, ſed etiam ciuibus obtemperandi modus. Nam & qui bene imperat, paruerit aliquando neceſſe eſt: qui modeſte paret, videtur, quia aliquando imperet, dignus eſſe. *idem ibid.*

Omnino qui Reipub. præſunt, duo Platonis præcepta teneant. Vnum, vt vtilitatem ciuium ſic tueantur, vt quicquid agant, ad eam referant, obliti commodorum ſuorum: Alterum, vt totum corpus Reipubl. curent, ne dum partem aliquam tuentur, reliquam deſerant. Vt enim tutela, ſic procuratio Reipubl. ad vtilitatem eorum, qui commiſſi ſunt, non ad eorum, quibus commiſſa eſt, gerenda eſt. *Cic.* 1. *Offic.*

Huc omnia ſunt referenda ab iis, qui præſunt aliis: vt qui eorum in imperio erunt, ſint quam beatiſſimi: eſtque non modo eius, qui ſociis & ciuibus, ſed etiam eius, qui ſeruis, qui mutis pecudibus præſit, eorum quibus præſit, commodis, vtilitatique ſeruire. *Cicer. ad Quint frat. epiſt.* 1.

Sudandum eſt illis, qui magiſtratum gerunt pro communibus commodis, adeundæ inimicitiæ, ſubeundæ ſæpe pro Republ. tempeſtates: cum multis audacibus, improbis, nonnunquam etiam potentibus dimicandum. *Cic. pro Seſt.*

Eſt boni magiſtratus cum auxilia Reipubl. labefactari, conuellique videat, ferre opem patriæ, ſuccurrere ſaluti, fortuniſq́; communibus: ſuam ſalutem poſteriorem ſalute communi ducere, intercludere omnes ſeditionum vias. *Cic pro Caio Rabirio.*

Si po-